

የዘር – ብሔር አፓርታይድ – ክፍል 1- ከልዩነት ወደ ጦርነት

June 14, 2017

ስዩም ተሾመ

“Discontent can be caused by a variety of intervening factors but often is articulated in relation to the state that claims to possess the moral and legal authority

to manage the affairs of the populace. Once discontent has been created, it can be easily politicized by the elite who seek change and civil disorder may follow. In this circumstance ‘loss of government legitimacy is an important if not critical factor in explaining civil strife events.’ A Political History of the Tigray People’s Liberation Front (1975-1991): Revolt, Ideology and Mobilisation in Ethiopia, Ch.2, Page 24.

“የሰቆቃ ልጆች” በሚል ርዕስ ያቀረብናቸው አምስት ተከታታይ ፅሁፎች ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በፊት በጀርመንና ጃፓን ወታደራዊ ፋሽስት፣ እንዲሁም ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት በኋላ በእስራኤልና በደቡብ አፍሪካ የአፓርታይድ ስርዓት የተመሰረቱበትን ሁኔታ በዝርዝር ለመዳሰስ ሞክረናል። ከዚህ በመቀጠል “የዘር/ብሔር አፓርታይድ” በሚል ርዕስ በምናቀርባቸው ተከታታይ ፅሁፎች የኢትዮጵያና የደቡብ አፍሪካ ታሪካዊና ፖለቲካዊ ሁኔታን መሰረት በማድረግ የአፓርታይድ ስርዓት አመሰራረትን በዝርዝር ለመዳሰስ እንሞክራለን። በዚህ የመጀመሪያ ክፍል ለዜጎች የሙብትና ነፃነት ጥያቄ የሚሰጠው ምላሽ እንዴት ወደ ብሔርተኝነት እና ጦርነት እንደሚቀየር እንመለከታለን።

1. የዘር/ብሔር ልዩነት

እ.አ.አ. በ1950 ዓ.ም በደቡብ አፍሪካ የነበረው የአፓርታይድ ስርዓት ያወጣው የሕዝብ ምዝገባ አዋጅ (Population Registration Act) የሀገሪቱን ዜጎች “ነጭ፣ ጥቁር፣ “ከለርድ” (colored) እና ህንዳዊያን” በማለት ለአራት ይከፍላቸዋል። በተመሳሳይ፣ የኢፌዲሪ ሕገ መንግስት በአንቀፅ 39(5) የሀገሪቱን ዜጎች በቋንቋ፣ ባህል፣ ልማድና ስነ ልቦናን መሰረት በብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ ይከፋፍላቸዋል።

በመሰረቱ “አፓርታይድ” (Apartheid) የሚለው ቃል “መለየት” (Separatedness) ወይም “መለያየት” (the state of being apart) ማለት ነው። ዜጎች የሚከፋፈሉት በዘር ሆነ በብሔር በመካከላቸው የሚኖረውን ልዩነት

አይቀይረውም ወይም መለያየቱን አያስቀረውም። ስለዚህ፣ “አፓርታይድ” ማለት የአንድ ሀገር ዜጎችን በዘር/ብሔር በመለየትና በመለያየት የሚያስተዳድር ፖለቲካዊ ስርዓት ነው። የአፓርታይድ ስርዓት አመሰራረትን ከማየታችን በፊት ግን የዘር/ብሔር ልዩነት እንዴት ለፖለቲካዊ አጀንዳ ማስፈፀሚያ እንደሚውል እንመልከት።

በአንድ ሀገር ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች በዘር ሀረግ፣ በቆዳ ቀለም፣ በብሔር፣ በቋንቋ፣ በባህል፣ በልማድ፣ በሥነ-ልቦና፣ በሃማኖት፣...ወዘተ ይለያያሉ። ሰፊ ያለ የጋራ ጠባይ የሚያንፀባርቅ ባህል ወይም ተመሳሳይ ልማዶች ያሉት፣ ሊግባባበት የሚችልበት የጋራ ቋንቋ ያለው፣ የጋራ ወይም የተዛመደ ሕልውና አለን ብሎ የሚያምን፣ የሥነ ልቦና አንድነት ያለውና በአብዛኛው በተያያዘ መልክዓ ምድር የሚኖር ማኅበረሰብ እንደ ሁኔታው “ብሔር፣ ብሔረሰብ ወይም ሕዝብ” ተብሎ ሊጠራ ይችላል።

ምንግዜም ቢሆን በአንድ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ እና በሌላ መካከል ልዩነት ይኖራል። ከፖለቲካ አንፃር ሲታይ፣ ልዩነት የሰላም ወይም ጦርነት፣ የዴሞክራሲ ወይም ጭቆና መኖርና አለመኖር መለያ ነው። የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ቋንቋ፣ ባህል፣ ልማድ፣ ሃማኖት፣ ሕልውና (ማንነት)፣...ወዘተ “እኩል” በሚከበርበት፣ ሁሉም ዜጎች የራሳቸውን አመለካከት ያለማንም ጣልቃ-ገብነት የመያዝና ሃሳባቸውን “በነፃነት” መግለፅ በሚችሉበት፣ እንዲሁም ከሀገሪቱ ልማትና እድገት ፍትሃዊ ተጠቃሚ ከሆኑ ዘላቂ ሰላምና ዴሞክራሲ መኖሩን ያረጋግጣል።

በተቃራኒው፣ የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች እኩልነት፣ ነፃነትና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ባልተረጋገጠበት ሀገር ጭቆና መኖሩና ጦርነት ማስከተሉ እርግጥ ነው። በአንድ አከባቢ የሚኖር ማኅበረሰብ ጭቆና ሲደርስበት በቅድሚያ መብቱና ነፃነቱ እንዲከበር በአመፅና ተቃውሞ ብሶትና አቤቱታውን በአደባባይ ይገልጻል። ሆኖም ግን፣ መንግስት የሕዝቡን ጥያቄ ተቀብሎ ተገቢ ምላሽ ከመስጠት ይልቅ በኃይል ለማፈን ጥረት የሚያደርግ ከሆነ የሕዝቡ አመፅና ተቃውሞ በሂደት ወደ ግጭትና ጦርነት ይቀየራል።

በመሰረቱ በአንድ አከባቢ የሚኖር ማኅበረሰብ የራሱን መንግስት የሚመሰረተው ሕግና ስርዓት እንዲያስከብር፣ በዚሁም የሁሉንም መብትና ነፃነት እንዲያረጋግጥ ነው። የተወሰነ ሕብረተሰብ ክፍል የእኩልነት፣ ነፃነትና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ጥያቄ ሲያነሳ መንግስት በምላሹ የኃይል እርምጃ በመውሰድ ዜጎችን ለእስራት፣ እንግልትና አካል ጉዳት የሚዳረግ ከሆነ እንደ መንግስት መሰረታዊ ዓላማውን ስቷል። መሰረታዊ ዓላማውን የሳተ ነገር ሁሉ ፋይዳ-ቢስ ነው። ስለዚህ፣ ከሕዝቡ የሚነሳን የመብትና ነፃነት ጥያቄ በኃይል ለማፈን የሚሞክር መንግስት ሕጋዊ መሰረት የለውም።

በዚህ ምክንያት በአንድ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ ውስጥ እንዲህ ያለ ቅሬታ ሲፈጠር የለውጥ አብዮት ማስነሳት ለሚሹ ልሂቃን ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል። ልሂቃን በማህበረሰቡ ውስጥ የለውጥ አብዮት ለመቀስቀስ ከሚጠቀሟቸው ስልቶች ውስጥ ዋናዎቹ የብሔርተኝነት ስሜት እና በራስ-የመወሰን መብት ናቸው። በዚህ መልኩ በአንድ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ እና በሌላ መካከል ያለ ልዩነት በሂደት ወደ ግጭትና ጦርነት ያድጋል። የሕዝባዊ ወያነ ሓርነት

ትግራይ (ሕወሓት – TPLF) መስራችና የቀድሞ አመራር አረጋግጦ በርሄ ስለ ድርጅቱ የትግል አጀማመር በሰጠው ትንታኔ እንዲህ ይላል፡-

“Discontent can be caused by a variety of intervening factors but often is articulated in relation to the state that claims to possess the moral and legal authority to manage the affairs of the populace. Once discontent has been created, it can be easily politicized by the elite who seek change and civil disorder may follow. In this circumstance ‘loss of government legitimacy is an important if not critical factor in explaining civil strife events.” A Political History of the Tigray People’s Liberation Front (1975-1991): Revolt, Ideology and Mobilisation in Ethiopia, Ch.2, Page 24.

2. ብሔርተኝነት እና በራስ-የመወሰን መብት

ፖለቲካዊ ስርዓቱ የአንድን ማህበረሰብ እኩልነት፣ ነፃነትና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት የማያረጋገጥ ከሆነ የማህበረሰቡ ልሂቃን የተለያዩ ዓይነት የለውጥ እርምጃ እንዲወስድ ጥረት ማድረግ ይጀምራሉ። በተለይ መንግስታዊ ስርዓቱ የዜጎቹን መብትና ነፃነት ማረጋገጥ ሲሳነው በቅድሚያ አስፈላጊ የሚሏቸውን የሕግና ፖሊሲ ለውጦች እንዲመጡ ይጎተጉታሉ። የሀገሪቱ መንግስት ስራና አሰራሩን በመቀየር ከሕዝቡ የለውጥ ፍላጎት ጋር አብሮ መሄድ ከተሳነው አመፅና ተቃውሞ ይቀሰቀሳል። መንግስት ለሕዝቡ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ ከመስጠት ይልቅ ብሶትና አብቱታውን በአደባባይ እንዳይገልፅ የሚያፍነው ከሆነ የለውጥ ንቅናቄው ወደ ትጥቅ ትግልና ጦርነት ያመራል።

በሕዝቡ ዘንድ ያለውን የለውጥ ፍላጎት ወደ “አብዮት” (revolution) ለመቀየር እና የትግል ስልቱን ከአደባባይ አመፅና ተቃውሞ ወደ ውጊያና ጦርነት ለማሸጋገር የፖለቲካ ልሂቃኑ ሁለት ነገር መፍጠር አለባቸው። እነሱም፣ አንደኛ፡- በብሔሩ፣ ብሔረሰቡ ወይም ሕዝቡ ዘንድ ከፍተኛ የወገንተኝነትና የአንድነት ስሜት ለመፍጠር ብሔርተኝነትን ማስረጽ፣ ሁለተኛ፡- የትግሉን ዓላማና ግብ ደግሞ የብሔሩን፣ ብሔረሰቡን ወይም ሕዝቡን በራስ-የመወሰን መብት ማረጋገጥ እንዲሆን ማሳመን አለባቸው።

ለዴሞክራሲ እና ለነፃነት በሚደረጉ የሕዝብ ንቅናቄዎች ውስጥ ያለው መሰረታዊ ጥያቄ በራስ የመወሰን መብትን (right of self-determination) ነው። በራስ የመወሰን መብት አንድ ብሔር ወይም ሕዝብ የወደፊት ዕድሉን በራሱ የመወሰን፣ በራሱ ሕግና ደንብ የመተዳደር እና ከእሱ ፍቃድና ምርጫ ውጪ በሆኑ መሪዎች አለመመራት ነው። በዚህ መሰረት፣ ማህበረሰቡ ልዩነቱን በራሱ ማስከበር ይችላል። ከዚህ በፊት ሲያነሳቸው የነበሩት የእኩልነት፣ የነፃነትና የተጠቃሚነት ጥያቄዎችን በራሱ ለራሱ መመለስ ይችላል። ብሔርተኝነት ደግሞ የማህበረሰቡን አባላት በትግሉ ዓላማና ግብ ዙሪያ አንድነትና ቁርጠኝነት እንዲኖረው ያስችላል። በደቡብ አፍሪካ የነጭ ሰፋሪዎች እና በኢትዮጵያ ትግራይ የትጥቅ ትግል የተጀመረው በብሔርተኝነት እና በራስ-የመወሰን መብት ላይ ተመስርቶ ነው።

2.1 በደቡብ አፍሪካ የነጭ ሰፋሪዎች (Boers) የትጥቅ ትግል

በደቡብ አፍሪካ ቀድመው የሰፈሩት ነጮች “Boers” የሚባሉት ናቸው። እነዚህ ሕዝቦች እስከ 19ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ “Boers Republic” በሚል ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ ነፃ ግዛቶች ነበሩ። ነገር ግን፣ እ.አ.አ. በ1866 የአልማዝ፣ እንዲሁም በ1886 ደግሞ የወርቅ ማዕድን በአከባቢው መገኘቱን ተከትሎ ብዙ የእንግሊዝና የሌሎች ሀገራት ዜጎች (utilanders) ወደ አከባቢው በብዛት መጉረፍ ጀመሩ። የአዲስ ሰፋሪዎች ቁጥር በፍጥነት እየጨመረ ሄዶ በ1890 ዎቹ የመጀመሪያ ላይ ከነባር ነጮች “Boers” ጠቅላላ ብዛት በሁለት እጥፍ በለጠ። ይህ በነባር የደቡብ አፍሪካ ነጮች ላይ ራስን-በራስ የማስተዳደር መብታቸውና ነፃነታቸው ላይ የሕልውና አደጋ ተጋረጠበት።

ከላይ በተጠቀሰው መሰረት በራስ-የመወሰን መብታቸው ላይ የተጋረጠውን አደጋ ለማስወገድ በዘር-ልዩነት ላይ የተመሰረተ አዲስ ረቂቅ አዋጅ በማውጣት ተግባራዊ አደረጉ። ይህ አዋጅ የነባር ሰፋሪዎችን በራስ-የመወሰን መብት የሚያረጋግጥ ሲሆን የአዲስ ሰፋሪዎችን ፖለቲካዊ መብትና ነፃነት የሚገድብ ነበር። አብዛኞቹ አዲስ ሰፋሪዎች ከእንግሊዝ ወይም ከቅኝ-ግዛቶቻቸው የመጡ እንደመሆናቸው በእንግሊዞች እና በደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች (Boers) መካከል አለመግባባት አለመግባባት ተፈጠረ። አለመግባባቱ ወደ ጦርነት ተሸጋገረና በሁለቱ መካከል “Second Boers War” የተባለው፣ በዓለም ታሪክ አስቃቂ በደልና ጭቆና የተፈጸመበት ጦርነት ተካሄደ። ይህ አስቃቂ በደልና ጭቆና ደግሞ እ.አ.አ. በ1948 ዓ.ም በደቡብ አፍሪካ ለተመሰረተው አፓርታይድ ስርዓት ዋና ምክኒያት ነው።

2.2 በትግራይ የሕወሃት የትጥቅ ትግል

በእርግጥ የትግራይ ሕዝብ በራስ የመወሰን ጥያቄን ማንሳት የጀመረው በቀዳማይ ወያኔ አማካኝነት ነው። በቀዳማይ ወያኔ የተካሄደው የአርሶ-አደሮች አመፅ ከባሌና ጎጃም የአርሶ-አደሮች አመፅ ጋር ተመሳሳይ ነው። የአርሶ-አደሮቹ አመፅና ተቃውሞ በዋናነት በእኩልነትና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ላይ ማዕከል ያደረገ ነበር። ሆኖም ግን፣ በወቅቱ የነበረው ዘውዳዊ አገዛዝ የወሰደው እርምጃ የአመፅ እንቅስቃሴውን በጦር ኃይል ማዳፈን ነበር። በዚህ መልኩ በወቅቱ የነበረው መንግስት ለሕዝቡ የመብትና ነፃነት ጥያቄ የተሰጠው ምላሽ ቀጣዩን የትግል ስልት በብሔርተኝነት እና በራስ-የመወሰን መብት ላይ የተመሰረተ እንዲሆን አድርጎታል።

በዚህ መሰረት፣ ዳግማዊ ወያኔ – ሕዝባዊ ወያኔ ሃርነት ትግራይ (ሕወሓት) የትጥቅ ትግል የጀመረው የማህበረሰቡን የብሔርተኝነት ስሜት በማቀጣጠል እና በራስ-የመወሰን መብትን ዓላማ በማድረግ ነው። የሕወሓት (TPLF) መሰራችና የቀድሞ አመራር አረጋዊ በርሄ ስለ ድርጅቱን የትጥቅ ትግል አጀማመር፣ የንቅናቄ ስልትና ድርጅታዊ አሰራር በተመለከተ እንዲህ ይላል፡-

“...the prevalence of the TPLF at this stage of the struggle was attained by its rigorous mobilization of the people based on the urge of ethno-nationalist self-determination on the one hand and the enforcement of strict internal discipline of its rank and file that able to take on rival forces decisively.” A Political History of the Tigray People’s Liberation Front (1975-1991): Revolt, Ideology and Mobilisation in Ethiopia, Ch.5, Page 151 – 152.

ከላይ በተጠቀሰው መልኩ ሁለቱ ወገኖች፤ በእንግሊዞች እና በደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች እና በደርግ መንግስት እና በሕውሃት ታጋዮች መካከል ጦርነት ተካሂዷል። በጦርነቱ ወቅት የእንግሊዝና የደርግ መንግስት እያንዳንዳቸው 22000 ወታደሮች በሦስት አመት ውስጥ ተገድሎባቸዋል። ይህን ተከትሎ በደቡብ አፍሪካ ነጭችና በትግራይ ሕዝብ ላይ አሰቃቂ በደልና ጭፍጨፋ ፈፀመዋል። በሁለቱ ሀገራት የተፈፀመው አሰቃቂ በደልና ጭፍጨፋ ለዘር/ብሔር አፓርታይድ መመስረት ያለውን አስተዋፅዖ በቀጣይ ክፍል እንመለከታለን።

የዘር – ብሔር አፓርታይድ – ክፍል 2:- በትግል ወቅት የተፈፀመው ጭፍጨፋና ያልተመለሰው ጥያቄ

June 14, 2017

“...On on 22 June 1988, that Legesse ordered the aerial bombardment of Hawzien. This attack, conducted by helicopter gunships and MiGs, resulted in 1,800 civilian deaths, the worst single atrocity of the war since the start of the ELF insurrection in 1961.... Many elderly parents who had been reluctant to let their children join the Front were now not only encouraging them but also themselves requesting to be armed and join the militia forces. While the numbers of TPLF brigades grew to more than 20,000 fighters, the Dergue’s forces were dwindling.” A Political History of the Tigray People’s Liberation Front (1975-

የዘር/ብሔር አፓርታይድ - ክፍል 1 ፅንፍ ቡብሔርተኝነትና በራስ-የመወሰን መብትን መሰረት ያደረገ የትግል እንቅስቃሴ እንዴት እንደሚጀመር የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎችንና የትግራይ አማሊያንን በማሳያነት በመጥቀስ ተመልክተናል። በዚህ ፅንፍ ደግሞ የደርግና እንግሊዝ ጦር ሰራዊት ከአማሊያኑ የደረሰባቸውን ያልተጠበቀ ሽንፈትና ውርደት ተከትሎ በነፁሃን ዜጎች ላይ የፈፀሙትን በደልና ጭቆና እንመለከታለን። ከዚያ በመቀጠል፣ በሁለቱ ወገኖች መካከል ሲካሄድ የነበረው ውጊያ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ በነበረበት ወቅት የአማሊያኑ መሪዎች/ልሂቃን ከጦርነቱ ጎን-ለጎን ለራሳቸው ማንሳት የነበረባቸው “መሰረታዊ ጥያቄ” ምን እንደሆነ እንመለከታለን።

በክፍል አንድ ለመግለፅ እንደተሞከረው፣ የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች እና የትግራይ ሕዝብ የትጥቅ ትግል የጀመሩት በራስ-የመወሰን መብታቸውን ለማረጋገጥ ነው። በዚህ መልኩ የተጀመረውን የትጥቅ ትግል ለማክሸፍ ደግሞ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው የእንግሊዝ እና የደርግ ወታደሮች ተሰማርተው ነበር። የሁለቱም ጦር ሰራዊት በአማሊያኑ ከተደቀነባቸው አሳፋሪ ሽንፈትና ውርደት ራሳቸውን ለማዳን በንፁሃን ዜጎች ላይ አስቃቂ በደልና ጭፍጨፋ ፈፀመዋል። እስኪ እንግሊዞች በደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች የፈፀሙትን ጭፍጨፋ እና ደርግ በትግራይ፣ ሃውዜን ላይ የፈፀመውን ጭፍጨፋ የምክንያት-ውጤት ተያያዥነትና ተመሳሳይነት በአጭሩ እንመልከት።

1. በትግል ወቅት የተፈፀመው ጭፍጨፋ

1.1 በደቡብ አፍሪካ፡ “መሬቱን በእሳት መለብለብ”

እ.አ.አ በ 1899 ዓ.ም የእንግሊዝ ጦር አዛዦች በደቡብ አፍሪካ የነጭ ሰፋሪዎች ግዛትን “Boers Republic” ለመቆጣጠር ሲዘምቱ ለሽምቅ ተዋጊዎቹ ዝቅተኛ ግምትና ከፍተኛ ንቅት ነበራቸው። ሽምቅ ተዋጊዎቹን “ኋላ-ቀር፣ ቀሽሞች እና የጫካ ሽፍቶች” በማለት ያጣጥሏቸው ነበር። በእርግጥ የነጭ ሰፋሪዎች ጠቅላላ የሕዝብ ብዛት ከ 300 ሺህ አይበልጥም ነበር። ከዚህ ውስጥ ግን 27000 የሚሆኑ የሽምቅ ተዋጊዎች ነበሯቸው። በአንፃሩ በጦርነቱ የተሳተፈው የእንግሊዝ ጦር ሰራዊት ጠቅላላ ብዛት 500 ሺህ ይደርስ ነበር።

የደቡብ አፍሪካ ሽምቅ ተዋጊዎች ውጊያው በተጀመረ የመጀመሪያ ሁለት አመታት ውስጥ በእንግሊዝ ጦር ላይ ያልተጠበቀ ድል ተቀዳጁ። እንግሊዝ ከአስማራቻቸው የወታደሮች አንፃር 5% የሚሆኑት የደቡብ አፍሪካ ሽምቅ ተዋጊዎች 22000 የሚሆኑ የእንግሊዝ ወታደሮችን ገደሉ። በዚህም እንግሊዝ ከ 1815 - 1915 ዓ.ም ባሉት መቶ አመታት ታሪክ ውስጥ ታይቶ የማታውቀው አሳፋሪ ሽንፈትና ውርደት ተከናከባቸው።

አብዛኛው የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች በሽምቅ ውጊያው ተሳታፊ ናቸው። ወደ ጦር ሜዳ ሳይሄዱ የቀሩት በአብዛኛው እናቶች፣ ሕፃናት ልጆችና አዛውንቶች ነበሩ። የእንግሊዝ ጦር በሽምቅ ተዋጊዎቹ የሚደርስበት ጥቃት

ራሱን ለማዳን “ተዋጊዎቹን ለማጥፋት “መሬቱን በእሳት መለብለብ” (Scorched-earth) የተባለውን የውጊያ ስልት ተግባራዊ አደረገ። ተዋጊዎቹ በሚንቀሳቀሱበት አካባቢ ያሉ መኖሪያ ቤቶች ሙሉ-ለሙሉ በእሳት ቃጠሎ እንዲወድሙ ተደረገ።

በዚህ ምክንያት፣ ከመቶ ሺህ በላይ የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎችን በማጎሪያ ካምፕ ውስጥ እንዲገቡ ተደረገ። ወደ ማጎሪያ ካምፕ ከገቡት ውስጥ 28000 የሚሆኑት በርሃብና በበሽታ ሲሞቱ፣ ከእነዚህ ውስጥ 22000 (81%) የሚሆኑት ከ 16 አመት በታች ሕፃናት ናቸው። ለአንድ የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪ ውርደት ማለት ሴቶች፣ ሕፃናትና አዛውንቶች በማጎሪያ ካምፕ ውስጥ ታጉረው በርሃብና በበሽታ ሲያልቁ እያዩ ምንም ማድረግ አለመቻል ነው። ከዚህ ሰቆቃ የተረፉት ነጭ ሰፋሪዎች እ.አ.አ በ 1948 ዓ.ም እንግዘ ለቅቃ ስትወጣ “ከዳኒኤል ፍራንኮይስ ማለን” (Daniel Francois Malan) መሪነት የአፓርታይድ ስርዓትን መሰረቱ።

1.2 በኢትዮጵያ፡ “ባህሩን በቦምብ ማድረቅ”

እ.አ.አ በ 1979 ዓ.ም ወታደራዊ ደርግ መንግስት በሰሜን የሀገሪቱ ክፍል የሚንቀሳቀሱትን አማጊያን በኃይል ለመደምሰስ ቆርጦ ተነሳ። ለዚህ ዓላማ ሁለተኛውን አብዮታዊ ጦር ከፍተኛ ትጥቅ ያለው ከ 70 ሺህ በላይ ወታደሮች አሰማራ። ከአንድ አመት በኋላ በመጋቢት ወር 1980 ዓ.ም ግን ከ 15000 የማይበልጡ የሻዕቢያ ተዋጊዎች ወደ 10000 የደርግ ወታደሮችን በመግደል አሸነፉ። በቀጣዩ ሚያዚያ ወር 1980 ዓ.ም ደርግ ሦስተኛን አብዮታዊ ጦር በማደራጀት በትግራይ የሚንቀሳቀሱ አማጊያንን በኃይል ለመደምሰስ በለገሰ አስፋው መሪነት ተንቀሳቀሰ።

ሦስተኛን አብዮታዊ ጦር በትግራይ በአማጊያኑ ቁጥጥር ስር የወደቁትን ቦታዎች ለማስለቀቅ እና የኤርትራ-ትግራይ መስመርን ለማስከፈት ያደረገው ጥረት በሕውሓት የውጊያ ስልት በተደጋጋሚ ከሸፈ። የደርግ ሰራዊት በኤርትራ ካጋጠመው አሳፋሪ ሸንፈት በኋላ ሻዕቢያን ለማሸነፍ በቅድሚያ ሕወሓትን መደምሰስ እንዳለበት ወስኖ ነበር የመጣው። ነገር ግን፣ የአማጊያኑን ይዘታ መልሶ ለማስለቀቅና የአዲስ አበባ – አስመራ መንገድን ለማስከፈት ባደረጋቸው ውጊያዎች ተደጋጋሚ ሸንፈት ገጠመው።

በመጨረሻም፣ በትግራይ አማጊያን እየደረሰበት ያለው ተደጋጋሚ ሸንፈት ከትግራይ በተጨማሪ ኤርትራንም እያሳጣው እንደሆነ ሲወቅ የወሰደው እርምጃ በንፁሃን ዜጎች ላይ አሰቃቂ እልቂት አሰከተለ። በደቡብ አፍሪካ የሸምቅ ተዋጊዎች የተደቀነባቸውን አሳፋሪ ሸንፈት ለማስቀረት ተግባራዊ እንደተደረገው የ“Scorched-earth” ፖሊሲ፣ የደርግ ሰራዊት “ዓሳውን ለማጥፋት ባህሩን ማድረቅ” በሚል ሃውዜን ላይ የአየር ድብደባ ፈፀመ። የሕውሃት መስራችንና የቀድሞ አመራር የነበሩት አረጋዊ በርሄ የሃውዜን ጭፍጨፋንና በትግራይ ሕዝብ ስነ-ልቦና ላይ ያሰከተለውን ጉዳት እንዲህ ሲል ገልጾታል፡-

“...On on 22 June 1988, that Legesse ordered the aerial bombardment of Hawzien. This attack, conducted by helicopter gunships and MiGs, resulted in 1,800 civilian

deaths, the worst single atrocity of the war since the start of the ELF insurrection in 1961.... Many elderly parents who had been reluctant to let their children join the Front were now not only encouraging them but also themselves requesting to be armed and join the militia forces. While the numbers of TPLF brigades grew to more than 20,000 fighters, the Dergue's forces were dwindling.” A Political History of the Tigray People's Liberation Front (1975-1991): Revolt, Ideology and Mobilisation in Ethiopia, Amsterdam 2008, Page 184 – 317.

ከላይ ከተገለጸው ክስተት በኋላ የደርግ ሰራዊት በሽንፈት ላይ ሽንፈት ማስተናገድ ቀጠለ። በየካቲት ወር 1981 ዓ.ም የሕወሃት ታጋዮች በእንዳ-ስላሴ የተደረገውን ውጊያ ካሸነፉ በኋላ በቀጣዩ አንድ ሳምንት ውስጥ 20000 የደርግ ሰራዊትና የመንግስት ሰራተኞች ትግራይን ለቀው ወጡ። ይህን ተከትሎ መላው ትግራይ በሕወሃት ቁጥጥር ስር ወደቀ። ግንቦት 20/1983 ዓ.ም የደርግ መንግስት ተገረሰሰ።

በአጠቃላይ፣ እንግሊዞች በደቡብ አፍሪካ ነጭ ላይ የፈፀሙትን በደልና ጭፍጨፋ የደርግ መንግስት በትግራይ ሕዝብ ላይ ፈፅሞታል። ከዚህ በመቀጠል ደግሞ በሁለቱ ወገኖች መካከል ሲካሄድ የነበረው ውጊያ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሶ በነበረበት ወቅት የአማራው መሪዎች/ልሂቃን ከጦርነቱ ጎን-ለጎን ለራሳቸው ማንሳት የነበረባቸው “ጥያቄ” ምን እንደሆነ እንመለከታለን።

2. በትግል ወቅት ያልተመለሰው ጥያቄ

ለአንድ የደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪ ወራሪውን የእንግሊዝ ጦር ለማስወጣት በሚደረገው የትጥቅ ትግል መሳተፍ ትክክለኛ ተግባር ነው። በተመሳሳይ፣ ለአንድ የትግራይ ተወላጅ አምባገነኑን የደርግ ስርዓት ከስልጣን ለማስወገድ በሚደረገው ትግል መሳተፍ አኩሪ ተግባር ነው። በአጠቃላይ፣ ከኢምፔራሊዝም ወራሪ ሆነ ከአምባገነናዊ ስርዓት ነፃ ለመውጣት የሚደረገው የትጥቅ ትግል አግባብነቱ አጠራጣሪ አይደለም።

ነገር ግን፣ “Edward Said” የተባለው ምሁር “Frantz Fanon” የተባለ የአልጄሪያ የነፃነት ታጋይን በመጥቀስ፣ የትግል መሪዎች/ልሂቃን የትጥቅ ትግሉን ከመምራት ባለፈ አንድን ጥያቄ መጠየቅና መመለስ እንዳለባቸው ይገልጻል፡-

“This is defensive nationalism of course, yet as Frantz Fanon analysed the situation during the height of the Algerian war of liberation against the French, going along with the approving chorus of Algerian nationalism as embodied in party and leadership is not enough. There is always the question of goal which, even in the thick of battle, entails the analysis of choices. Are we fighting just to rid ourselves of colonialism, a necessary goal, or are we thinking about what we will

do when the last white policeman leaves? According to Fanon, the goal of the native intellectual cannot simply be to replace a white policeman with his native counterpart, but rather what he called the invention of new souls.” REITH LECTURES 1993: Representations of an Intellectual, Lec.2: Holding Nations and Traditions at Bay, 1993.

ከላይ እንደተገለጸው፣ ለነፃነት የሚደረገው ትግል ከፍተኛ ደረጃ ላይ በደረሰበት፣ ጦርነቱ ተፋፍሞ የሰማዕታቱ ቁጥር እየጨመረ በሄደበት፣ እንደ ደቡብ አፍሪካ ነጭ ሰፋሪዎች ወይም እንደ ትግራይ ሕዝብ በንፁሃን ላይ በደልና ጭፍጨፋ ሲፈጸም፣ በዚህም ምክንያት የታጋዮች ሕዝባዊ ወገንተኝነትና የጨቋኙ ስርዓት ጠላትነት በናረበት ወቅት፣...የትግሉ መሪዎችና ልሂቃን “የትግላችን የመጨረሻ ግብ ምንድነው?” ብለው መጠየቅና ለዚህም ተገቢ የሆነ ምላሽ መስጠት አለባቸው።

ይህን መሰረታዊ ጥያቄ ለራስ አለመጠየቅ ወይም በሌሎች ታጋዮች ዘንድ እንዲነሳ አለመፍቀድ እና በትግሉ የመጨረሻ ግብ ላይ ግልፅ የሆነ ግንዛቤና አቅጣጫ ማስቀመጥ አለመቻል በሚታገሉለት ሕዝብ እና በትግሉ ሰማዕታት ላይ ክህደት መፈጸም ነው። በትግል ወቅት ይህን ጥያቄ ራስንና ሌሎች ታጋዮችን በመጠየቅ፣ በጉዳዩ ዙሪያ የተለያዩ ሃሳብና አስተያየት እንዲሰጥ በማድረግ፣ በውይይት የዳበረ ግንዛቤና የጋራ መግባባት ካልተፈጠረ በስተቀር የነፃነት ትግሉ ፋይዳ የለውም። ምክንያቱም፣ ጨቋኙ ስርዓት በተወገደ ማግስት እንደ አልጄሪያ፣ በስኔያ፣ ደቡብ ሱዳን፣...ወዘተ የእርስ-በእርስ ጦርነት ይከተላል። ወይም ደግሞ እንደ ኤርትራ የሻዕቢያ መንግስት፣ እንደ ኢትዮጵያ የኢህአዴግ መንግስት፣ እንደ ደቡብ አፍሪካ የአፓርታይድ ስርዓት፣ ...ወዘተ የትግሉ መጨረሻ የቀድሞው ስርዓት ጭቁኖችን አዲስ ጨቋኝ ስርዓት እንዲመሰርቱ ማስቻል ይሆናል።

እንደ አልጄሪያዊው የነፃነት ታጋይና ልሂቅ “Frantz Fanon” አገላለፅ፣ የትጥቅ ትግል የመጨረሻ ግብ “አዳዲስ ነፍሶችን መፍጠር ነው” (the invention of new souls)። በመሰረቱ፣ የዘር/ብሔር አፓርታይድ የትጥቅ ትግል መሪዎችና ልሂቃን ለራሳቸው አሮጌ ነፍስ ይዘው አዲስ ፖለቲካዊ ስርዓት ለመመስረት ሲያጣጥሩ የሚፈጥሩት ሌላ ጨቋኝ ስርዓት ነው። ነገር ግን፣ እነዚህን አዳዲስ ነፍሶች ምንድን ናቸው? እንዴትስ መፍጠር ይቻላል? ከቀድሞ ጨቋኝ ስርዓት ጋር የትጥቅ ትግል ለመጀመር የተፈጠሩ አሮጌ ነፍሶች ምን ዓይነት ናቸው? በአሮጌ ነፍሶች ውስጥ ሆኖ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት መዘርጋት ይቻላል? ለምንና እንዴት? እነዚህን እና ሌሎች ተያያዥ ጥያቄዎችን በቀጣይ ክፍሎች በዝርዝር እንመለከታለን።

**የዘር – ብሔር አፓርታይድ – ክፍል 3:-
ብሔርተኝነት ሳይወጣ እኩልነት አይገባም!**

June 14,2017

“The saturation of society by near-invisible secret agents, the cooption of friends and family members – as has been notoriously documented in Ethiopia of The Dergue, former East Germany, Idi Amin’s Uganda or Iran of the Shah Palahvi and the Ayatollahs prior to the Reformist movement – all compelled to report on the tiniest nuances of discontent with, or indifference towards the state – they all constitute part of the overt, mostly structured forces of subjugation. To fully apprehend the neutrality of the suzerainty of fear in recent times, indifferent to either religious or ideological base, one need only compare the testimonies of Ethiopian victims under the atheistic order of Mariam Mengistu, and the theocratic bastion of Iran under the purification orgy of her religious leaders, or indeed the Taliban of Afghanistan and the atheistic order of a Stalinist Soviet Union.” REITH LECTURES 2004: Climate of Fear, Lecture 2: Power and Freedom, 2004.

የዘር/ብሔር አፓርታይድ ተከታታይ ፅሁፍ የመጀመሪያ ክፍል ለመግለፅ እንደተሞከረው፣ የትጥቅ ትግል የሚጀመርበት መሰረታዊ ምክንያት ለማህብረሰቡ የሙብትና ነፃነት ጥያቄ ተገቢ ምላሽ ሳይሰጥ ሲቀር ነው። ከተለያዩ የሕብረተሰብ ክፍሎች ለሚነሱ የእኩልነት፣ ነፃነትና የተጠቃሚነት ጥያቄዎችን በኃይል ለማዳፈን መሞከር፤ በመጀመሪያ ወደ አመፅና ኹከት፣ በመቀጠል ወደ ግጭትና የትጥቅ ትግል እንደሚያመራ ተመልክተናል። በዚህ ሂደት ውስጥ ፖለቲካ ልሂቃን

የማህበረሰቡን ብሶትና ተቃውሞ በብሔርተኝነት ስሜት በማቀጣጠልና በራስ-የመወሰን መብትን ተሰፋ በመስጠት አመፅና ተቃውሞን ወደ ትጥቅ ትግል ያሸጋግሩታል።

በዚህ መሰረት፣ የትጥቅ ትግል ለማስጀመር በማህበረሰቡ ውስጥ እንዲሰረፅ የተደረገው የብሔርተኝነት ስሜት በትግል ወቅት ከሚፈጠረው የጠላትነት ስሜት በመጣመር አክራሪ የፖለቲካ አመለካከት ይፈጠራል። በእርግጥ ያለ ብሔርተኝነት ስሜት ሕዝባዊ ወገንተኝነትን ማስረጃ አይቻልም። በተመሳሳይ፣ በጨቋኙ ስርዓት ላይ የጠላትነት ስሜት መፍጠር ካልተቻለ የትጥቅ ትግል ማካሄድ አይቻልም። ነገር ግን፣ ልክ የትጥቅ ትግሉ እንደተጠናቀቀ አዲስ የፖለቲካ ማህበረሰብን መፍጠር ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ በትጥቅ ትግሉ ወቅት የሰረፀውን በብሔርተኝነትና የጠላትነት ስሜት ላይ የተመሰረተ አክራሪ የፖለቲካ አመለካከት በአዲስ መቀየር ያስፈልጋል።

አዲስ የፖለቲካ ማህበረሰብ ለመፍጠር አስፈላጊ የሆኑ ማህበራዊና ፖለቲካዊ እሴቶችን ለመለየትና ለማዳበር ለትጥቅ ትግሉ መነሻ የሆነውን ምክንያት ተመልሶ ማየት ያስፈልጋል። በእርግጥ የትግሉ ዓላማ የማህበረሰቡን በራስ-የመወሰን መብት በማረጋገጥ ላይ የተመሰረተ ነው። በራስ-የመወሰን መብት ያስፈለገበት ምክንያት የማህበረሰቡን እኩልነት፣ ነፃነትና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ለማስከበር ነው። የአብዛኛውን የሕብረተሰብ ክፍል መብትና ነፃነት ማስከበር የሚቻለው ዲሞክራሲያዊ ስርዓት መገንባት ሲቻል ነው።

የዳቦረ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ለመገንባት ደግሞ በእኩልነት፣ ነፃነት፣ የህግ የበላይነት፣ ግልፅነት፣ ተጠያቂነት፣ ...ወዘተ በመሳሰሉ እሴቶች የታነፀ የፖለቲካ ማህበረሰብ ሊኖር ይገባል። ይህ ደግሞ በትጥቅ ትግሉ ወቅት በማህበረሰቡ ውስጥ የሰረፀው አክራሪ ብሔርተኝነትና የጠላትነት መንፈስ ሙሉ-ለሙሉ መወገድ አለበት። በዚህ መሰረት፣ በጦርነት ወቅት የተፈጠረውን አሮጌ ነፍስ በአዲስ ነፍስ መተካት ያስፈልጋል።

በክፍል-2 ለመግለፅ እንደተሞከረው፣ “የትጥቅ ትግሉ የመጨረሻ ግብ ደግሞ አዳዲስ ነፍሶችን መፍጠር ነው” (the invention of new souls) የሚለው ፅንሰ-ሃሳብ ይህን ያመለክታል። የትግል መሪዎች/ልሂቃን አዲስ ነፍስ የሚፈጥሩት በትግል ወቅት የተፈጠረውን የብሔርተኝነትና ጠላትነት ስሜት ከትግል በኋላ በእኩልነትና ነፃነት በመተካት ነው። ነገር ግን፣ እንደ “Frantz Fanon” አገላለፅ፣ አዳዲስ ነፍሶችን መፍጠር የሚቻለው ከትግል በኋላ አይደለም። ከዚያ ይልቅ፣ ጦርነቱ በተፋፋመበትና የታጋዮች የብሔርተኝነት/ብሔራዊ ስሜት በተጋጋለበት ወቅት ራስንና ሌሎችን፣ “በእኛ ላይ እየደረሰ ያለውን በደልና ጭፍጨፋ በሌሎች ላይ እየደረሰን ይሆን?” የሚለውን ጥያቄ መጠየቅና መመለስ ሲቻል ነው።

Read also የዘር - ብሔር አፓርታይድ - ክፍል 2:- በትግል ወቅት የተፈፀመው ጭፍጨፋ
ያልተመለሰው ጥያቄ

የትግሉ መሪዎችና ልሂቃን “በእኛ ላይ እየደረሰ ያለውን በደልና ጭፍጨፋ በሌሎች ላይ እየደረሰን ይሆን?” የሚለውን ጥያቄ ራሳቸውንና የትግል አጋሮቻቸውን ያለገደብ፣ በግልፅ የሚጠይቁና የሚወያዩ፣ በዚህም ጥያቄውን በነባራዊ እውነታ ላይ ተመስርተው ጥያቄውን የሚመልሱ ከሆነ የትግሉን የመጨረሻ ግብ ማሳካት ይቻላሉ። ስለዚህ፣ በትግል ወቅት ይህን ማድረግ የቻሉ መሪዎችና ልሂቃን፣ የጨቋኙ ስርዓት ከተወገደ በኋላ በትግል ወቅት የተፈጠረውን አክራሪ

ብሔርተኝነትና የጠላትነት ስነ-ልቦናን በማስወገድ በምትኩ በዴሞክራሲያዊ እሴቶች የታነጸ የፖለቲካ ማህብረሰብ መፍጠር ይችላሉ። ነገር ግን፣ በቀድሞ ጨቋኝ ስርዓት የተፈጸመውን በደልና ጭፍጨፋ እያሰቡ የጠላትነት ስሜትን ማስወገድ አይቻልም። በተመሳሳይ፣ በአብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ዘንድ የሚንጸባረቀውን አክራሪነት ብሔርተኝነት ሳያስወግዱ የዴሞክራሲ እሴቶችን ማስረጃ አይቻልም።

ከዚህ በተጨማሪ፣ በትግል ወቅት መጠየቅ የነበረበት ጥያቄ ከትግል በኋላ መልስ አያገኝም። “በእኛ ላይ እየደረሰ ያለውን በደልና ጭፍጨፋ በሌሎች ላይ እያደረሰን ይሆን?” ለሚለው ጥያቄ በነባራዊ እውነታ ላይ የተመሰረተ ትክክለኛ መልስ መስጠት የሚቻለው በጦርነት ወቅት የተጠየቀ እንደሆነ ብቻ ነው። ምክንያቱም፡- አንደኛ፡- በትግል ወቅት የተፈጠረው የብሔርተኝነትና የጠላትነት ስሜት ከትግል በኋላ ወደ ተበዳይነትና ፍርሃት ስለሚቀየሩ፣ ሁለተኛ፡- የጥያቄውን አውድ በግልፅ መገንዘብና በእውነታ ላይ የተመሰረተ ምላሽ መስጠት የሚቻለው ራሳችንን በድርጊት ፈፃሚዎቹ ቦታና ጊዜ ላይ በማስቀመጥ፣ ተግባሩን የፈጸመበትን ትክክለኛ አውድና ምክንያት መረዳት ስንችል ነው። ከዚህ ቀጥሎ የመጀመሪያውን ምክንያት በአጭሩ የምንመለከት ሲሆን ሁለተኛውን ምክንያት ደግሞ በቀጣዩ ክፍል አራት በዝርዝር ለመዳሰስ እንሞክራለን።

ከላይ ለመግለፅ እንደተሞከረው፣ በጦርነት ወቅት የሰረጸው የብሔርተኝነት ስሜት ከትግል በኋላ ወደ ጭፍን ወገንተኝነትና የተበዳይነት ስሜት ይቀየራል። በተመሳሳይ፣ በጦርነት ወቅት የተፈጠረው የጠላትነት ስሜት ከጦርነቱ በኋላ ወደ ፍርሃትና ጥርጣሬ ይቀየራል። በእንዲህ ያለ ሁኔታ ውስጥ በትግል ወቅት ስለተፈጸመ አሰቃቂ በደልና ጭፍጨፋ ከስሜታዊነት በፀዳ መልኩ መወያየትና መግባባት በጣም አስቸጋሪ ይሆናል።

Read also የዘር - ብሔር አፓርታይድ - ክፍል I - ከልዩነት ወደ ጦርነት

በቀድሞ ጨቋኝ ስርዓት የእሱ ማህብረሰብ ብቻ ተለይቶ እንደተበደለ ከሚሰብና “የቀድሞ ስርዓት ተመልሶ ሊመጣ ይችላል” በሚል ስጋትና ፍርሃት ውስጥ ካለ ሰው ጋር በመተማመን ላይ የተመሰረተ ውይይት ማድረግ አይቻልም። “Edward Said” እንዲህ ያለውን ውጥረት ለማስወገድ የአልጄሪያዊው የነፃነት ታጋይና ልሂቅ “Frantz Fanon” እንደ ምሳሌ በመጥቀስ የትግል መሪዎችና ልሂቃን ድርሻና ኃላፊነትን እንደሚከተለው ገልጾታል፡-

“It is inadequate only to affirm that a people was dispossessed, was oppressed or slaughtered, was denied its rights and its political existence without at the same time doing what [Frantz] Fanon did during the Algerian war: affiliating those horrors with the similar afflictions of other people. This does not at all mean a loss in historical specificity, but rather it guards against the possibility that a lesson learned about oppression in one place will be forgotten or violated in another place or time. ...For the intellectual, the task is explicitly to universalise the crisis, to give greater human scope to what a particular race or nation suffered, to associate that

experience with the sufferings of others.” REITH LECTURES 1993: Representations of an Intellectual, Lecture 2: Holding Nations and Traditions at Bay, 1993.

ከላይ እንደተጠቀሰው፣ የትግል መሪዎችና ልሂቃን በእነሱ ብሔርና ዘር ላይ የተፈጸመን በደልና ጭቆና በማስፋትና በሌሎች ብሔሮችና ሕዝቦች ላይ ከተፈጸመው በደልና ጭቆና ጋር አያይዘው ማቅረብ አለባቸው። ናጄሪያዊው ሎሬት “Wole Soyinka” የቀድሞውን የደርግ ወታደራዊ መንግስት በተለያዩ የዓለም ሀገራት ከነበሩ አምባገነናዊ እና ጨቋኝ መንግስታት ተመሳሳይ እንደሆነ ይገልጻል። ሌላው ቀርቶ የደርግ መንግስት የፈፀመው በደልና ጭቆና፣ የኢራን ኢስላማዊ መሪዎች፣ በአፍጋንስታኑ ታሊባኖች፣ እንዲሁም በሩሲያ የሶቬት ሕብረት አምባገነናዊ ስርዓት ከፈፀሙት በደልና ጭቆና ጋር ፍፁም ተመሳሳይ እንደሆነ ይገልጻል።

“The saturation of society by near-invisible secret agents, the cooption of friends and family members – as has been notoriously documented in Ethiopia of The Dergue, former East Germany, Idi Amin’s Uganda or Iran of the Shah Palahvi and the Ayatollahs prior to the Reformist movement – all compelled to report on the tiniest nuances of discontent with, or indifference towards the state – they all constitute part of the overt, mostly structured forces of subjugation. To fully apprehend the neutrality of the suzerainty of fear in recent times, indifferent to either religious or ideological base, one need only compare the testimonies of Ethiopian victims under the atheistic order of Mariam Mengistu, and the theocratic bastion of Iran under the purification orgy of her religious leaders, or indeed the Taliban of Afghanistan and the atheistic order of a Stalinist Soviet Union.” REITH LECTURES 2004: Climate of Fear, Lecture 2: Power and Freedom, 2004.

በደርግ መንግስት የተፈፀመው በደልና ጭቆና በሌሎች ዓለም ሀገራት ከሚፈጸሙ በደልና ጭቆናዎች ጋር ፍፁም ተመሳሳይ እንደሆነ ከላይ በአጭሩ ተመልክተናል። እንዲሁም የደርግ መንግስት በሀገሪቱ ዜጎች ላይ ሲፈፀም የነበረው በደልና ጭቆና ፍፁም ተመሳሳይ ነው። ለምሳሌ፣ በቀይ-ሽብር ዘመቻ የደርግ መንግስት ከሦስት አመት ባነሰ ጊዜ ውስጥ እስከ 500 ሺህ የሚደርሱ የሀገሪቱን ዜጎች ገድሏል።

በክፍል-2 የቀድሞውን የሕወሓት መስራችና አመራር አረጋዊ በርሄን ዋቢ በማድረግ እንደተጠቀሰው በሰኔ 1980 ዓ.ም በሃውዜን በተፈፀመው የአውሮፕላን ድብደባ በአንድ ቀን 1800 ንፁሃን ዜጎች መገደላቸውና ይህም የትጥቅ ትግሉ ከተጀመረበት ጊዜ አንስቶ ብዙ ሰዎች በአንድ ቀን የተገደለበት እንደሆነ ተጠቅሷል። ነገር ግን፣ በ 1970 ዓ.ም የቀይ-ሽብር ዘመቻ በተጀመረ የመጀመሪያው ሳምንት ውስጥ ብቻ 5 ሺህ ተማሪዎችን ገድሏል፣ 30 ሺህ አስሯል። ታዲያ የደርግ መንግስት በትግራይ ሕዝብ ላይ የፈፀመው በደልና ጭቆና በአጠቃላይ የኢትዮጵያ ሕዝብ ከፈጸመው በምን ይለያል?

በአጠቃላይ፣ የደርግ መንግስት በትግራይ ሕዝብ ወይም በሌላ ብሔር ላይ ብቻ በደልና ጭቆና እንዳደረገ ወይም ለአንደኛው ብሔር ይበልጥ “ጥሩ” ሌላው ደግሞ “መጥፎ” እንደነበረ አድርጎ መግለፅ፣ መዘርዘርና መዘከር በትግል ወቅት የሰረፀው የብሔርተኝነትና ተባብሮአዊ ስሜት፣ እንዲሁም በጦርነት ወቅት የተፈጠረው የጠላትነት ስሜትና እሱን ተከትሎ የተፈጠረው የፍርሃትና ጥርጣሬ ምልክት ነው። ለዚህ ደግሞ አንዱ ምክንያት የሕወሃት መሪዎችና ልሂቃን የብሔርተኝነትና የጠላትነት ስሜትን በማስወገድ የእኩልነትና ነፃነት መርህን ማስረፅ አለመቻላቸው ነው። ሁለተኛውና ዋናው ምክንያት የሕወሓት መሪዎችና ልሂቃን ከደርግ ጋር ጦርነት ውስጥ በነበሩበት ወቅት “በእኛ ላይ እየደረሰ ያለውን በደልና ጭቆና በሌሎች ላይ እያደረሰን ይሆን?” የሚለውን ጥያቄ ለመጠየቅና ተገቢ የሆነ መልስ አለመስጠታቸው ነው። ሁለተኛውን ምክንያት እና በሀገሪቱ ፖለቲካዊ ስርዓት ላይ ያሳረፈውን ተፅዕኖ በቀጣዩ ክፍል-4 በዝርዝር እንመለከታለን።

ስዩም ተሾመ